

METODICKÁ PŘÍRUČKA

DiPo[®] – přídavná jména

*olomoucké
didaktické
pomůcky*

*OLDiPo[®], spol. s r.o.
tř. Svobody 20
779 00 Olomouc
telefon: 585 204 055
mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz
web: www.oldipo.cz*

*Mgr. Jiří Zibura – autor
Mgr. Lada Ziburová – recenzent*

VÝHODY POMŮCKY

- ✓ **škola hrou při vyučování** – dítě vnímá učení jako hru, alternativní způsob výuky
- ✓ pomůcka je vhodná pro žáky se specifickými poruchami učení
- ✓ **nenásilná forma výuky** – upoutání pozornosti dítěte, upevnění a opakování jeho v domostí netradičním způsobem
- ✓ **volba rychlosti práce** – respektování vlastního tempa dítěte v souladu s jeho aktuální úrovní
- ✓ **spolupráce žáků** – žáci mohou spolupracovat ve skupině, učí se komunikovat mezi sebou, učí se vzájemně si pomáhat
- ✓ **rychlé opakování** – možnost opakovat látku kdykoliv, jednoduchá manipulace s pomůckou, rychlé uložení pomůcky zpět do krabice, během krátké doby žáci procvičí velké množství učiva
- ✓ **práce s chybou** – žáci se učí pracovat s chybou, možnost opravy chyby, ponaučení se z chyby, přestávají se chyby bát, nedochází k fixaci chyb
- ✓ **rychlá kontrola pomocí identifikačních znaků** – rozvoj zodpovědnosti díky vlastní kontrole a následná motivace k doplnění v domostí, rozvoj vlastní tvořivosti
- ✓ **provedení pomůcky** – příjemné grafické zpracování pomůcky a barevnost pomůcky zvýší zájem žáků a upoutá jejich pozornost k učivu
- ✓ **usnadnění přípravy na hodinu** – učitel má k dispozici zpracovanou, komplexní a efektivní pomůcku
- ✓ **pomůcky z řady DiPo® pomáhají rozvíjet** – základní percepční schopnosti, jemnou motoriku, prostorovou orientaci, mezismyslové vnímání, zrakové rozlišování, rozvojemnáskychných dovedností, rozvoj jazykového citu a slovní zásoby, samostatnost a sebehodnocení

POPIS POMŮCKY

Pomůcka **DiPo® – přídatná jména** se skládá z pracovních desek a souboru karet se vzájemnou vazbou (identifikačními znaky) pro kontrolu správnosti řešení úkolu. Jedna pomůcka **DiPo®** je doporučena pro šest žáků nebo šest skupin žáků.

PRACOVNÍ DESKY

DiPo® – přídatná jména obsahuje šest stejných pracovních desek. Na pracovní desce jsou tři barevná pole (červené, modré, zelené) s vepsanými písmeny **-y/ý**, **-i/í**, **-a/á**, která slouží jako cílová oblast tří souborů karet podle pravopisu koncovky přídatného jména. Rámce v horní části tabulky slouží pro třídu karet podle druhu, případně vzoru přídatných jmen. Pracovní deska je vyrobena z kartonu a je oboustranně laminována. Rozměr pracovní desky je 370 × 280 mm.

TVRDÉ	PŘIVLASTŇOVACÍ		MĚKKÉ
mladý	otcův	matčin	jarní
-y/ý	-i/í	-a/á	

KARTY A ZPĚTNÁ VAZBA (IDENTIFIKAČNÍ ZNAKY)

K šesti pracovním deskám patří soubor 420 karet s textem. Každá karta je potištěna na z obou stran (lícová a rubová strana) a má své číslo. Jedna karta má rozměr 85 × 30 mm.

Lícová strana

Na lící karty je uprostřed vytištěna v tabulce vynechaná koncovka zkoumaného příjmení. Příjmení je zvýrazněno **tučně**.

Rubová strana

Na rubu karty je v barevném poli vytištěna stejná v tabulce doplněná koncovkou zkoumaného příjmení. Červená barva je určena pro **i, í**, modrá barva pro **y, ý** a zelená barva pro **a, á**. Bílá barva je použita u kontraktů (blíže viz *Tvary příjmených jmen*). Zkoumané příjmení je vytištěno **tučnou kurzivou**, *normální kurzivou* je vytištěno podstatné jméno tvořící s ním vazbu.

Na kartách jsou pole s identifikačními znaky. Nahoře jsou uvedeny všechny vzory a dole druhy příjmených jmen. Šedá vložka označuje pole nesoucí vlastnosti zkoumaného slova.

Písmena **T, M, P** v pravém horním rohu duplicitně označují druh zkoumaného příjmení – tvrdé, měkké, příjmení s příjmení. Výrazný formát písma usnadňuje rozlišení souboru, chce-li učitel pracovat pouze s určitým druhem příjmení. Na pravé straně karty jsou uvedeny **informace o pádu, čísle**. U příjmených jmen v příjmeních v 1. p., 2. mn. je v pravém dolním rohu **symbol rodu podstatného jména**, se kterým tvoří příjmení vazbu – panáček (mužský životný), hradeček (mužský neživotný), panenka (ženský), kůrka (střední) – blíže viz *Práce s DiPo®*. Všechny karty nesou pořadové číslo. Obsah pole nápovědy v dolní části karty spolu s grafickým řešením otázky pomáhá žákovi **odůvodnit pravopis**.

Lícová strana

Malý Jirka přijel k babičce na návštěvu.

Vetelec sotva unikl před **gorilami** samci.

Rubová strana

1	mladý	jarní	otcův	matčin	T
<p>Malý Jirka přijel k babičce na návštěvu.</p> <p>ekni si: jaký? <i>mladý (-á, -é)</i></p>					1.p. č.j.
<p>p. idavné jméno tvrdé p. idavné jm. měkké p. jm. přivlastňovací</p>					

252	mladý	jarní	otcův	matčin	M
<p>Vetelec sotva unikl před gorilami samci.</p> <p>ekni si: jakými? <i>jarními</i></p> <p>Patrně! P. id. jména strojí od názvů zvířat slovo stejné podle vzoru <i>jarní</i>.</p>					7.p. č.mn.
<p>p. idavné jméno tvrdé p. idavné jm. měkké p. jm. přivlastňovací</p>					

Prohlížel jsem album
s **maminčin**_mi fotografiemi.

407 mladý jarní **otcův** matčin **P**
 Prohlížel jsem album
s **maminčinými** fotografiemi.
 ekni si: *jakými?* **matčinými**
 p ídavné jméno tvrdé | p ídavné jm. měkké | p .jm. přívlastňovací

Kv tiny jsme darovali **Petrov**_m sestřám.

351 mladý jarní **otcův** matčin **P**
 Kv tiny jsme darovali **Petrovým** sestřám.
 ekni si: *jakým?* **otcovým, matčiným**
 p ídavné jméno tvrdé | p ídavné jm. měkké | p .jm. přívlastňovací

Novákov_kon cválali kolem ohrady.

300 mladý jarní **otcův** matčin **P**
Novákov koně cválali kolem ohrady.
 ekni si: *jací?* **ú, otcovi, matčini**
 p ídavné jméno tvrdé | p ídavné jm. měkké | p .jm. přívlastňovací

Foglarov_p íb hy vypráv jí
o state ných chlapcích.

260 mladý jarní **otcův** matčin **P**
Foglarovy příběhy vypráv jí
o state ných chlapcích.
 ekni si: *kdo, co?* **ty, otcovy, matčiny**
 p ídavné jméno tvrdé | p ídavné jm. měkké | p .jm. přívlastňovací

Zátopkov_medaile nám p ipomínají
jeho b žecké výkony.

265 mladý jarní **otcův** matčin **P**
Zátopkovy medaile nám p ipomínají
jeho b žecké výkony.
 ekni si: *kdo, co?* **ty, otcovy, matčiny**
 p ídavné jméno tvrdé | p ídavné jm. měkké | p .jm. přívlastňovací

Vodákov_pádla po p evrácení
lod uplavala.

317 mladý jarní **otcův** matčin **P**
Vodáková pádla po p evrácení
lod uplavala.
 ekni si: *jaká?* **ta, otcova, matčina**
 p ídavné jméno tvrdé | p ídavné jm. měkké | p .jm. přívlastňovací

Toníkov_se poda ily p kné výkresy.

419 **Toníkovi** se poda ily p kné výkresy.
 Pozor, slovo **Toníkovi** zde není p ídavným, ale podstatným jménem ve 3. p.
 Pozor na zám nu s **Toníkory** výkresy byly na výstav.

► Návod pro práci

TVRDÉ	PŘIVLASTŇOVACÍ		MĚKKÉ
mladý	otcův	matčín	jarní
Pokosen_ pole zá i zlatem.	Zátopkov_ medaile nám p ipominají jeho b žecké výkony.	Prohlížel jsem album s maminčin_ mi fotografiemi.	Koz_ mléko je vyživné.
Mat_ Jirka p ijel k babi ce na návště vu.	Vášniv_ modelá i po ádali závodů.	Kovov_ kružítká byla o mnoho dražší.	
-y/ý	-i/í	-a/á	
Foglarov_ p íb hy vypráv jí o state_ ných chlapcích.	Vet elec sotva unikl p ed goril_ mi samci.	Vodákov_ pádla po p evrácení lod_ uplavala.	

DiPo®

Práce s DiPo® je pro žáky i u itele jednoduchá, rychle se nau í s pom cku pracovat a brzy se stane jejich oblíbeným pomocníkem p i osvojování tohoto náro ného u íva.

U ítel rozd íl žák m pracovní desky. Vybere soubor karet a nachystá všechny karty nebarevnou (lícovou) stranou nahoru a karty žák m rozd íl. Žák se po p e tení v ty rozhodne, do kterého barevného pole na pracovní desce kartu položí. Karty je lepší pokládat **nebarevnou stranou nahoru**. Po zpracování celého souboru karet (podle pot eby i d íve) p istoupí žák ke kontrole (viz *Kontrola správnosti*).

Záleží na u íteli, jakým zp sobem budou žáci pracovat. S jednou pracovní deskou m že pracovat žák sám nebo se sousedem v lavici, p ípadn ve skupin . Dále m že jeden žák zkoušet druhého žáka a jeho odpov kontrolovat sledováním rubové strany karty. Potom se oba žáci vym ní. Zp sob práce je mnoho.

Ke každému souboru je dodáno p im éné množství prázdných karet, do kterých si každý u ítel m že doplnit vlastní oblíbené vazby a v ty nebo doplnit ztracené karty. Povrchová úprava umož ũje dopln ní libovolných nápo v dných znak a odkaz na karty i pracovní desky fxem. U ítel si tak m že

pomocku pizp sobit svému stylu práce. I to je jedna z vlastností, která je pro DiPo® typická a je velmi kladně hodnocena kreativními užiteli.

Pomocka není primárně určena pro zkoušení, je vhodnější využít ji pro intenzivní výcvik této rozsáhlé a obtížné látky.

Ke každému souboru je dodáno pomimné množství prázdných karet, do kterých si každý užitel může doplnit vlastní oblíbené vazby a vety nebo jimi nahradit ztracené karty.

► **Kontrola správnosti**

Kontrola správnosti **určení pravopisu** je okamžitá a velmi jednoduchá. Barva karty musí odpovídat barvě pole na pracovní desce, do kterého byla umístěna. Rozhrnutím karet v dlani ověříte správnost zařazení celé množiny karet bez ohledu na množství. Jediným pohledem rozpoznáte karty, které nebyly zařazeny správně. **Jednodušeji už to nejde.**

V případě, že žák má za úkol třídít karty **podle druhu nebo vzoru** zkoumaných pídných jmen, je možný následující postup. U kontrolovaného sloupku sklepnutím zároveň hrany, otočí rubovou stranu nahoru a posunem karet do výšky, stranovým posunutím nebo opakovaným snímáním karet sleduje, zda jsou vybarvená pole vyjadřující konkrétní kategorii u všech karet v zákrutu. Chybě zařazené karty je mají mimo zákrut.

U chybě zařazených karet si může dítě pomoci s nápovědou a zvodní pravopisu. Se skupinou chybě zařazených karet pak může žák pracovat dál podle pokynů užitela. Koncepte pomocy umožní žákovi okamžitě a samostatně opravit svou práci. Prováděl-li kontrolu bezprostředně, **nedochází k fixaci chyb.**

Každý užitel si z obsahu karet vybere údaje, se kterými žák bude následně pracovat. Mnoha žáků postačí pouze kontrola správnosti koncovky bez dalšího odvodnění, starší nebo zvědaví žáci využijí i další informace z rubu karty. V souboru se zároveň objevuje množství vazeb použitých už v předchozích dílech řady DiPo®. Vyšší frekvence práce se stejnými vazbami automatizuje proces osvojení pravopisného užití.

► **Další možnosti využití**

Uvedený návod je pouze orientační. Zkušenosti z práce s celou řadou DiPo® prokázala vysokou tvořivost českých užitelů. Velké množství karet pomimo vybízí k dalšímu didaktickému využití. Soubor lze využít například:

- ✓ k procvičování vlné stavby,
- ✓ k procvičování slovních druhů,
- ✓ jako zásobník vety pro diktáty,
- ✓ k nejrozšířenějším didaktickým hrám.

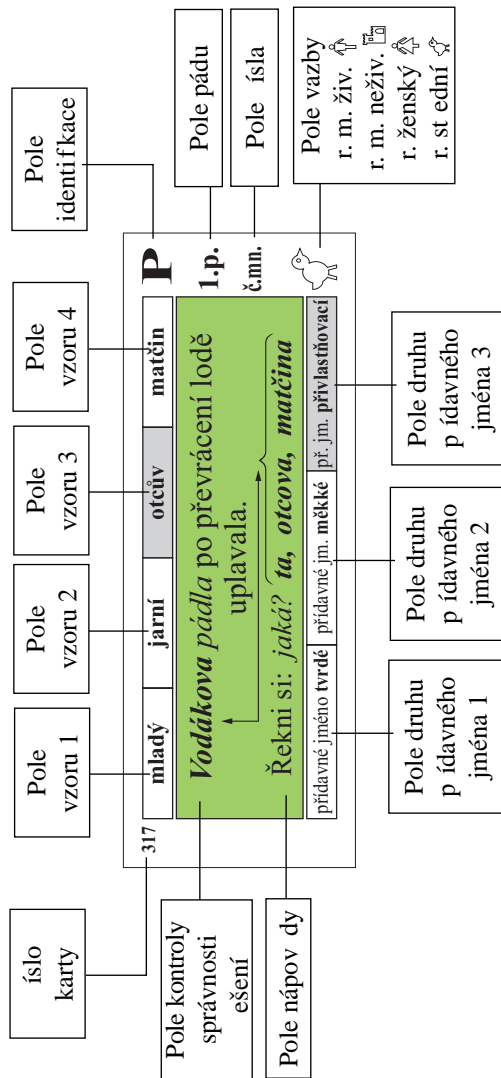
Žáci mohou opisovat vety do sešitu, svoji práci sami opravit (porovnat s vety na rubové straně karty) a označit si případné chyby. Tak je možné získat navíc písemný výstup práce žáka. **Pokusy o podvádění jsou při správném přístupu učitele ojedinelé.**

TVARY PŘÍDAVNÝCH JMEN

Do výb ru byla za azena p ídavná jména z b žné hovorové zásoby s p íhlédnutím ke specifckým metodickým hledisk m základní školy. V pom cce se objevují pouze základní tvary, tvary jmenné byly vynechány. I tentokrát jsou použity tzv. kontrakarty, tedy karty se slovy stejn žnjícími, ale s odlišným pravopisem. Použijme p íklad: **Petrovy** sestry odjely na tábor. **Petrovi** odjely sestry na tábor. Stejné slovo je v každé vazb ě jiným slovním druhem. Soubor obsahuje 10 karet s t ěmito vazbami s náležitým výkladem. Tyto karty jsou nebarevné, aby byly viditelné v každé barevné množin ě rozdílných karet. K hlubšímu seznámení s problematikou, zejména s od vodn ěním pomocí vzoru, doporu ujeme publikaci:

STYBLÍK, Vlastimil, Marie ECHOVÁ, P ěmysl HAUSER a Eva HOŠNOVÁ. *Základní mluvnice českého jazyka*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 243 s. ISBN 80-723-5018-8.

DETAILNÍ POPIS RUBOVÉ STRANY KARTY

© Mgr. Jiří Zibura, 2014

© OldiPo®, 2014

Všechna práva vyhrazena

OldiPo[®], spol. s r.o., t . Svobody 20, 779 00 Olomouc
I : 29453241, DI : CZ29453241
telefon: 585 204 055, mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz, web: www.oldipo.cz